

З високою відповідальністю І. Каньковський ставився до виконання обов'язків члена Національної методичної ради Міністерства освіти і науки України, зокрема, Науково-методичної комісії з питань загальної та професійної освіти (015-5. Професійна освіта (транспорт і сервіс)), а також секції «Педагогіка, психологія, соціологія, проблеми освіти і науки, молоді та спорту» за фаховими напрямками. Зокрема ж стосується і його роботи у складі спеціалізованої вченої ради Д 70.052.05 у Хмельницькому національному університеті, яку очолює професор, доктор педагогічних наук Н. Бідюк, Ігор Євгенович прагнув вникати у зміст кожної докторської чи кандидатської дисертації, щоб об'єктивно оцінювати наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

«Симфонії життя» Ігоря Євгеновича суголосні філософські роздуми видатної української мислительки Л. Костенко [8]:

«А що ж тоді залишиться од мене,

Якщо візьму я тільки ноту бене?

А де ж тоді симфонія життя?»

Від «симфонії життя» доктора педагогічних наук, доцента І. Каньковського нам залишився світлий образ чудової Людини, з неповторним індивідуальним стилем науково-педагогічної діяльності на фундаменті любові, педагогіки серця, добротворення й «філософської віри». Залишилися його наукові й науково-методичні праці, а головне – учні, студенти й аспіранти, які назавжди збережуть у своїх серцях ім'я свого Вчителя...

Література

- 1 Белл Д. Настання постіндустріального суспільства / Філософія: хрестоматія (від витоків до сучасності) : навч. посібник / за ред. акад. НАН України Л. В. Губерського. – 2-ге вид., стер. – Київ : Знання, 2012. – 621 с.
- 2 Боришевський М. Особистість у вимірах самосвідомості : монографія / М. Й. Боришевський. – Суми : Видавничий будинок «Еллада», 2012. – 608 с.
- 3 «Про освіту» : закон України № 2145-VIII 5 верес. 2017 р. // Голос України. – № 178–179. – С. 10.
- 4 Зязюн І. Філософія педагогічної дії. – Черкаси : вид. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. – 608 с.
- 5 Іван Андрійович Зязюн: Педагог. Вчений. Філософ : бібліогр. покажчик / [упоряд. Л. Н. Штема; наук. ред. Н. Г. Ничкало] ; НАПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. – 3-тє вид., перероб., допов. – Київ : Богданова А. М., 2013. – 182 с.
- 6 Карамушка Л. Самоактуалізація менеджерів у професійно-управлінській діяльності (на матеріалі діяльності комерційних організацій) : монографія / Л. Карамушка, М. Ткалич. – Київ–Запоріжжя : Просвіта, 2009. – С. 29–43.
- 7 Каспрукова Л. О. На Хмельниччині відбулася презентація виставки виробів художньо-прикладної творчості осіб, які відбувають покарання у виправних установах області / Л. О. Каспрукова.
- 8 Костенко Л. Вибране / Л. Костенко. – Київ : Дніпро, 1989. – 559 с.
- 9 Костюк Г. С. Избранные психологические труды / Г. С. Костюк. – М. : Педагогика, 1988. – С. 163–164.
- 10 Кремень В. Чому ми бідні, якщо такі освічені? / В. Кремень // «Дзеркало тижня». – № 6 (202). – 21–27 лютого 2015. – С. 13.
- 11 Маслоу А. Новые рубежи человеческой природы / А. Маслоу ; пер. с англ. – М. : Смысл, – 425 с.

РАДКЕВИЧ ВАЛЕНТИНА

Інститут професійно-технічної освіти НАПН України (м. Київ)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВИТИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ ЗМІН

У професійному становленні розвитку особистості майбутніх фахівців, їхній підготовці до професійної діяльності у виробничому секторі, сфері обслуговування, бізнесі провідну роль відіграє професійна освіта. Вона за сучасних умов реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [1], формування нового типу національної економіки, що ґрунтується на знаннях та інноваціях [2], потребує системних змін задля підвищення її якості, зокрема, шляхом реагування на широкі соціальні та економічні виклики, стимулювання соціальної єдності.

Ураховуючи те, що професійна освіта в нашій країні в майбутньому має стати стратегічним ресурсом, що визначає динаміку її прогресу в світовому масштабі, до 2020 року вона повинна перетворитися в інноваційну, інклюзивну, гнучку, доступну й привабливу для молоді та дорослих освітню підсистему, значно інтегровану в суспільно-економічні процеси, відкриту для побудови молоддю та дорослими професійної кар'єри. Про необхідність формування сучасних систем професійної освіти,

визначення їх як невід'ємних складових стратегій економічного розвитку країн Європейського Союзу в Копенгагенській декларації, спрямованій на розвиток європейського співробітництва у сфері професійної освіти [3]. Більшість завдань, задекларованих у цьому документі, спрямовані на забезпечення якості професійної освіти.

Дослідження цих процесів відбувається і в рамках «Європейського форуму з якості професійної освіти», зокрема, в напрямі чіткого визначення характерних для країн Європейського Союзу цілей і засобів управління її якістю, розроблення кваліфікаційних вимог на основі компетентнісного підходу, розвитку соціального партнерства тощо. Це дало можливість в Україні здійснити низку заходів щодо впровадження європейських стандартів і принципів забезпечення якості професійної освіти з урахуванням стану ринку праці до компетентностей фахівців. Зокрема, розроблено та запроваджено Національну рамку кваліфікацій [4], розпочато створення та апробацію професійних і освітніх стандартів на компетентнісній основі, а також діагностичного інструментарію оцінювання навчальних результатів.

Не менш важливим у забезпеченні якості професійної освіти в Україні є Брюгське комюніке, в якому викладено оновлені стратегічні підходи і пріоритети Копенгагенської декларації на період до 2020 року [5]. У цьому документі цілі освітніх політик країн Європейського Союзу поєднані з цілями політик зайнятості. Цінність положень Брюгського комюніке полягає, насамперед, у визначенні шляхів розвитку професійної освіти, зокрема, шляхом забезпечення привабливості даної сфери для учнів та їх батьків, усвідомлення ними якості професійної освіти, а також впевненості в тому, що отриманні знання та вміння відповідатимуть вимогам ринку праці і є основою для продуктивної зайнятості. У цьому документі також йдеться про те, що в забезпеченні якості професійної освіти важливим, окрім надання первинної кваліфікації, є: оволодіння додатковими програмами, що дають змогу досягати вищого рівня кваліфікації в обраній сфері, поглиблювати власну компетентність; здійснення навчання на основі продуктивної діяльності на підприємствах та в компаніях; поглиблення взаємодії із соціальними партнерами; інтернаціоналізація професійної освіти, що передбачає набуття спеціальних компетентностей (володіння іноземними мовами) та створення інфраструктури для забезпечення професійної мобільності учнів, набуття ними зарубіжного прогресивного досвіду тощо [6].

Реалізація цих положень сприятиме входженню України до європейського освітнього простору, розширенню міжнародного співробітництва в галузі забезпечення якості та відкритості професійної освіти, підвищенню соціальної активності, конкурентоспроможності й мобільності фахівців, можливостей їх працевлаштування на вітчизняному та міжнародному ринках праці. На це націлена нова мета професійної освіти, що визначена у ст. 15 нового Закону «Про освіту». Її суть – у формуванні і розвитку професійних компетентностей особи, необхідних для професійної діяльності за певною професією, спеціальністю у відповідній галузі, забезпечення її конкурентоспроможності на ринку праці та мобільності і перспектив кар'єрного зростання впродовж життя [7].

Відповідно до цього, зумовлюється необхідність запровадження нової моделі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації майбутніх фахівців, що охоплює дві взаємопов'язані складові: економічну і соціальну. Зокрема, економічна складова моделі максимально враховує потреби і вимоги національного та регіональних ринків праці, що розвиваються, у професійно компетентних фахівцях, відповідно до Національної рамки кваліфікацій. Водночас, важливим елементом економічної складової моделі є створення умов для продуктивної діяльності майбутніх фахівців із застосуванням сучасних виробничих технологій, у тому числі, енергоефективних. З цією метою в закладах професійної освіти створюються навчальні господарства, підприємства, ательє, туристичні фірми, готелі, ресторани тощо. Водночас, соціальна складова моделі спрямовується на: задоволення потреб різних цільових груп населення в оволодінні повними й частковими кваліфікаціями з урахуванням особистих здібностей і можливостей; залучення учнівської молоді старшої школи до профільної професійної освіти; забезпечення умов для професійного навчання учнівської молоді без базової загальної середньої освіти, безперервного професійного розвитку дорослого населення, професійного навчання мігрантів та осіб з тимчасово окупованих територій; розширення доступу до отримання кваліфікацій осіб з обмеженими можливостями.

Основними елементами сучасної моделі професійної освіти є:

- система консультування з вибору, побудови і розвитку професійної кар'єри учнівської молоді та дорослих, що охоплює визначення цілей майбутньої професійної діяльності та шляхів їх досягнення: консультації з питань складання індивідуального плану професійного і кар'єрного зростання; розроблення конкретних освітньо-професійних траєкторій, згідно з якими вони зможуть успішно реалізувати кар'єрні плани тощо. Для цього в закладах професійної освіти створюються Центри професійної кар'єри з відповідними Інтернет-ресурсами, програмним забезпеченням;

- зміст професійної освіти і навчання, спроектований з урахуванням прогностичного підходу до техніко-технічних змін у галузях економіки, а також компетентнісного підходу до визначення ключових і професійних компетентностей майбутніх фахівців, результатів їхнього навчання. Широка інте-

лектуалізація праці в майбутньому потребуватиме від робітників і молодших спеціалістів здатності генерувати нові ідеї, розв'язувати складні виробничі й управлінські завдання. У зв'язку з цим, зміст професійної освіти все більше матиме фундаментальний і поліпрофесійний характер, що дасть змогу їм швидко змінюватися, адаптуватися до нових вимог професійної діяльності, тобто бути інтелектуальними й професійно мобільними [7];

– інноваційні технології виховання та навчання, створені на засадах гуманістичного, особистісно розвивального, міждисциплінарного підходів, принципів контекстного та проектного навчання, що дає змогу наблизити навчально-виробничий процес до умов майбутньої професійної діяльності на виробництві та в сфері обслуговування;

– сертифікація кваліфікацій, що сприяє оптимізації професійної освіти і навчання шляхом реалізації освітніх програм, створених з урахуванням результатів неформального навчання вхідного тестування, індивідуалізації траєкторій професійного навчання фахівців;

– маркетингове управління із залученням зацікавлених сторін, які представляють ринок праці і громадянське суспільство, що сприяє розширенню ринкових відносин в освітній сфері, розвитку інфраструктури закладів професійної освіти, а також дає змогу мобільно оперувати рейтингами та іншими інструментами, що позначається на забезпеченні об'єктивного формування стимулюючих ви плат педагогічним працівникам. На основі методів маркетингу формується об'єктивна інформація для випускників стосовно вимог роботодавців до якості професійної освіти. Для цього в навчальних закладах створюються маркетингові служби, предметом діяльності яких є визначення актуальних і затребуваних ринком праці кваліфікацій, переліку освітніх послуг, потреб в абітурієнтах тощо;

– інвестиції та диверсифікація джерел фінансування професійної освіти і навчання, що сприятиме модернізації матеріально-технічної бази закладів професійної освіти, розширенню напрямів підготовки майбутніх фахівців.

На основі викладеного можна дійти висновку, що для нового типу національної економіки з «розумними», високоорганізованими виробничими процесами, системами якості потрібні докорінні зміни у підготовці майбутніх кваліфікованих фахівців до професійної діяльності на рівні національних та європейських стандартів, оцінювання і вирішення проблем, що стоять перед ними у контексті сталого розвитку суспільства. А отже, запровадження в закладах професійної освіти нової моделі підготовки перепідготовки та підвищення кваліфікації дасть змогу забезпечити: належне професійне становлення особистості майбутніх фахівців з розвиненим почуттям власної гідності, громадянськості, толерантності; зорієнтованість змісту виховання і навчання на соціальне та професійне самовизначення й самореалізацію, а також оволодіння високим рівнем професіоналізму; готовності до здійснення суміжних видів діяльності, оволодіння ключовими і професійними компетентностями тощо. Це сприятиме розвитку професійної освіти в поліпрофесійну, що позитивно позначиться на зростанні інтелектуальної, соціальної та професійної мобільності майбутніх фахівців.

Література

1 Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/Laws/show/5/2015>

2 Концепція розвитку національної інноваційної системи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/Laws/show/680-2009-%D1%80>. – мова укр.

3 European Commission. Declaration of the European Ministers for Vocational Education and Training and the European Commission, convened in Copenhagen European cooperation in vocational education and training «The Copenhagen declaration:» – Brussels: European Commission, 2002. – Точка доступу: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/policy/vocational-policy/doc/copenhagen-declaration_en.pdf.

4 Постанова КМУ «Про затвердження Національної рамки кваліфікації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1341-%D0%BF> – Заголовок з екрану. – мова укр.

5 The Bruges Communiqué on enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training for the period 2011 – 2020. Communiqué of the European Ministers for Vocational Education and Training, the European Social Partners and the European Commission, meeting in Bruges on 7 December 2010 to review the strategic approach and priorities of the Copenhagen process for 2011 – 2020. Точка доступу: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/policy/vocational/doc/brugescom_en.pdf.

6 Glossary on European Policy in VET European Regions Enhancing Internationalisation in Vocational Education and Training – EREIVET, July 2015 – Режим доступу: <http://www.ereivet.net>.

7 Радкевич В.О. Теоретичні та методичні засади розвитку професійної освіти і навчання: результати дослідження проблеми, перспективи / Валентина Радкевич // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка : зб. наук. праць : Вип. 11 / Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України [ред. кол.: В. О. Радкевич (голова) та ін.]. – Київ : Міленіум, 2016. – С. 5–22.